

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.006.01.2016
P/18/023

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu
ul. Dożynkowa 9H, 61-662 Poznań
T +48 61 655 62 00, F +48 61 655 62 01
lpo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/023 – Transfer wiedzy i technologii poprzez spółki jednostek naukowych.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Jan Kołtun doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LPO/49/2018 z dnia 13 marca 2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1)
Jednostka kontrolowana	Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich ul. Wojska Polskiego 71 b 60 - 630 Poznań, dalej „Instytut” lub „IWNIRZ”
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dr Robert Sobków Dyrektor Instytutu Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich, od dnia 17.08.2017, dalej „Dyrektor”; wcześniej dyrektorami byli: Prof. dr hab. Grzegorz Spychalski od 01.01.2009 do 23.06.2016 r. i Wojciech Maksymiuk od 24.06.2016 do 16.08.2017r. (dowód: akta kontroli str. 247)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W ocenie¹ Najwyższej Izby Kontroli, Instytut prawidłowo utworzył i właściwie wyposażył spółkę celową, stwarzając jej możliwość realizowania zadań określonych w umowie spółki. Odpowiednio sprawowany był nadzór nad spółką celową.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Instytut, poprzez utworzenie spółki celowej, wykorzystał możliwość zainicjowania szerszej współpracy z otoczeniem gospodarczym. Działania Instytutu związane z procesem utworzenia spółki celowej przeprowadzone zostały prawidłowo. Utworzenie Spółki nastąpiło za zgodą Rady Naukowej Instytutu oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Instytut zapewnił utworzonej w 2014 r. spółce środki na jej działalność. Instytut, jako jedyny wspólnik prawidłowo realizował zadania wynikające z Kodeksu spółek handlowych.

Instytut posiadał regulamin zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji i korzystania z infrastruktury, w którym zawarto wymagane przepisami elementy, jednakże ustalono go z przekroczeniem ustawowo określonego terminu.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Utworzenie spółki celowej oraz jej wyposażenie przez Instytut

Opis stanu
faktycznego

W objętym kontrolą NIK okresie² Instytut utworzył jedną spółkę celową o nazwie Plantinova sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu, ul. Wojska Polskiego 71b, (dalej: „Spółka” lub „Spółka celowa Plantinova”), w której posiada 100% udziałów. Ponadto Instytut posiada udziały w dwóch innych spółkach kapitałowych:

- Lenkraj sp. z o.o. z siedzibą w Witaszyczkach. IWNIRZ posiada 100% udziałów,
- Światowe Centrum Konopi (World Hemp Center) sp. z o.o. (w likwidacji). IWNIRZ posiada 73,96% udziałów.

Spółka celowa Plantinova została powołana 26 sierpnia 2014 roku. W roku poprzedzającym rok powołania spółki, IWNIRZ dysponował następującym potencjałem w zakresie dóbr własności intelektualnej: 15 patentów krajowych, 7 patentów międzynarodowych, 4 zgłoszenia patentowe krajowe oraz 5 zgłoszeń patentowych międzynarodowych.

Utworzenie spółki celowej Plantinova, było efektem realizacji projektu Narodowego Centrum Badań i Rozwoju SPIN-TECH³ faza A. Projekt ten miał na celu identyfikację potencjału Instytutu, wsparcie działań w zakresie transferu technologii oraz powołanie spółki celowej odpowiedzialnej za wsparcie działań komercjalizacyjnych dóbr własności intelektualnej IWNIRZ.

Powstanie spółki celowej Plantinova z jednej strony stanowiło efekt realizacji fazy A projektu w ramach Programu SPIN-TECH z drugiej natomiast było konieczne do uzyskania finansowania realizacji fazy B tego samego programu. Pozyskanie tych środków stanowiło dla Instytutu wymierny argument za jej powołaniem i rozwojem aktywności w zakresie transferu technologii przy 100% finansowaniu działalności spółki. Wybór formy prawnej oraz konstrukcji współpracy spółki celowej z Instytutem został poprzedzony dokonaną analizą optymalnej formy prawnej i podatkowej dla powołania spółki celowej wykonanej w ramach fazy A projektu.

Proces powołania spółki celowej był konsultowany z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Uzyskano także zgodę Rady Naukowej IWNIRZ, której uprzednio przedstawiono koncepcję powołania spółki celowej. Rada Naukowa wyraziła zgodę na utworzenie spółki, podejmując stosowną uchwałę.

Instytut uzyskał zgodę nadzorującego Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na utworzenie spółki celowej Plantinova w dniu 20 sierpnia 2014 roku. Instytut w formie wniosku o wydanie zgody na powołanie spółki celowej zwrócił się także do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o wniesienie do spółki, na etapie jej tworzenia, mienia stanowiącego wpłatę w wysokości 5000 zł, tytułem opłacenia kapitału zakładowego. Na utworzenie spółki celowej nie była wymagana zgoda ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa. Instytut po uzyskaniu zgody ministra nadzorującego wniósł kwotę 5.000 zł tytułem pokrycia kapitału zakładowego spółki celowej Plantinova. Nie wnoszono kapitału niepieniężnego (aportu) do spółki.

(dowód: akta kontroli str.89-96)

² Kontrola NIK objęła lata 2013-2017.

³ Program SPIN-TECH Narodowego Centrum Badań i Rozwoju jest programem wsparcia działalności operacyjnej spółek celowych utworzonych przez państwowe jednostki badawcze (publiczne uczelnie wyższe, instytuty badawcze i instytuty naukowe PAN), w szczególności zakładanych przez uczelnie wyższe w celu komercjalizacji wyników badań i prac rozwojowych, zgodnie ze znowelizowaną ustawą - Prawo o szkolnictwie wyższym (<http://www.ncbr.gov.pl/programy-krajowe/spin-tech/>)

W dniu 4 września 2014 r. Instytut powierzył spółce celowej Plantinova zarządzanie prawami własności intelektualnej (piw). Umowa zawarta w tej sprawie określała, że zarządzanie prawami miało polegać m.in. na poszukiwaniu podmiotów zainteresowanych współpracą w zakresie komercjalizacji piw, prowadzeniu negocjacji i rokowań, prowadzeniu działań marketingowych i promocyjnych, podpisywaniu umów dotyczących piw w imieniu i na rzecz Instytutu oraz wspomaganiu procesu komercjalizacji piw. Umowa nie wyłączała ani nie ograniczała w jakimkolwiek zakresie praw Instytutu do komercjalizacji piw bez udziału Spółki. W umowie wskazano, które z wykonywanych czynności faktycznych i prawnych przez spółkę wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.

W dniu 15 września 2015 r. Instytut zawarł ze Spółką umowę, na podstawie której Spółka zobowiązała się do pośredniczenia w sprzedaży produktów Instytutu, w szczególności do poszukiwania partnerów handlowych, promocji działalności Instytutu, kojarzenia partnerów krajowych i zagranicznych oraz sprawdzania wiarygodności kontrahentów.

(dowód: akta kontroli str.160-168 i 181-183)

Instytut posiadał regulamin zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych (dalej „Regulamin”), w którym zawarto wymagane przepisami elementy, wskazane w art. 24 ust. 1a ustawy o instytutach badawczych). W przepisach Regulaminu nie ma zapisów wprost dotyczących spółki celowej, natomiast jest wymieniona w preambule. Regulamin ustalony został Zarządzeniem nr 01/2016 Dyrektora Instytutu z dnia 07 stycznia 2016 r, po zaopiniowaniu przez Radę Naukową Instytutu

(dowód: akta kontroli str.47-65)

Instytut z tytułu posiadania udziałów w spółkach kapitałowych w okresie 2013-2017 nie osiągnął przychodów z tytułu dywidendy, ponieważ zyski były przekazywane na pokrycie strat z poprzednich okresów.

W przypadku spółki celowej Plantinova sp. z o.o., mając na uwadze model biznesowy jej działalności na rzecz Instytutu, bazujący na aktywności w zakresie selekcji dóbr własności intelektualnej, ich wycen, promocji i pozyskiwania klienta, który kupuje usługi, produkty lub płaci opłaty licencyjne bezpośrednio na rzecz Instytutu, IWNIRZ uzyskał przychody:

1. z tytułu sprzedaży produktów – wartość sprzedaży netto 246.134,64 zł;
2. z tytułu sprzedaży usług – wartość zlecenia 4.500 zł;
3. z tytułu sprzedaży licencji:
 - a) wartość zawartych umów na sprzedaż odmiany oraz udzielenie licencji na dwie odmiany konopi z partnerem z USA – 115.000 USD,
 - b) wartość zawartej umowy na udzielenie licencji „Maselko Iniane i sposób wytwarzania maselka Inianego” – 18.000 zł
 - c) wartość zawartej umowy na udzielenie licencji „Wyroby włókiennicze z włókien celulozowych zawierające nanoligniny, metoda nakładania nanolignin oraz metoda zastosowania nanolignin w produkcji włókienniczej” – 8.000 zł,
4. aktywny udział brokera technologii ze spółki celowej Plantinova w zawarciu wielomilionowego kontraktu na eksport nasion konopi przemysłowych odmiany Białobrzeskie do USA; Instytut z tytułu zawarcia kontraktu na eksport nasion

odmiany konopi Białobrzeskie uzyskał do chwili obecnej przychody na poziomie 700 000,00 dolarów.

(dowód: akta kontroli str. 252)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej obszarze, stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Zgodnie z art. 46 pkt 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw⁴, dyrektorzy instytutów badawczych zostali zobowiązani do ustalenia regulaminów zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych w terminie do dnia 1 kwietnia 2015 r. Regulamin taki został w Instytucie ustalony z dniem 7 stycznia 2016 r.

Dyrektor wyjaśnił, że „W Instytucie opracowano i wprowadzono „Regulamin w sprawie zasad ochrony prawnej dóbr intelektualnych Instytutu Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich” (Zarządzenie Dyrektora IWNIRZ nr 37/2011 z 30.12.2011 r.), dokument został zaktualizowany w roku 2016 i obowiązuje pod nazwą „Regulamin zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych Instytutu Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich z siedzibą w Poznaniu” (Zarządzenie nr 1/2016 z 07.01.2016r.). Z uwagi na fakt, że spółkę celową powołano w 2014 roku, zapisy dotyczące jej funkcjonowania zawarto w zaktualizowanej wersji Regulaminu”.

(dowód: akta kontroli str. 246)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę na niewywiązywanie się przez spółkę celową Platinova z niektórych obowiązków wobec Instytutu, określonych w umowie o zarządzanie prawami własności intelektualnej.

Zgodnie z § 1 ust. 4 tej umowy, przed rozpoczęciem jakichkolwiek rozmów, rokowań lub negocjacji z potencjalnym inwestorem lub podmiotem trzecim zainteresowanym komercjalizacją praw własności intelektualnej, Spółka była zobowiązana pisemnie poinformować Dyrektora Instytutu o osobie inwestora oraz przedstawić podstawowe informacje o inwestorze. Spółka była także zobowiązana, pod rygorem nieważności podejmowanych działań, do przedstawienia Dyrektorowi Instytutu m.in. dokładnego opisu przedmiotu inwestycji oraz przewidywanej wartości. Ponadto, zgodnie z § 1 ust. 5 ww. umowy do podjęcia rozmów, rokowań lub negocjacji, wymagane było uzyskanie zgody Dyrektora Instytutu, udzielonej w formie pisemnej.

Wskutek działań Spółki Instytut zawarł umowy licencyjne z trzema podmiotami, w sytuacji gdy wcześniej nie zostały Instytutowi przekazane pisemne informacje o kontrahentach oraz nie występowała ona o pisemną zgodę na prowadzenie rozmów i negocjacji.

NIK dostrzegając podniesione przez Dyrektora argumenty o bezpośrednim i aktywnym jego uczestnictwie w niektórych prowadzonych rozmowach i negocjacjach, wskazuje jednak, że opisana sytuacja wprowadza stan niepewności w obrocie prawnym, ze względu na możliwość podniesienia ewentualnych zarzutów co do skuteczności podejmowanych przez Spółkę działań.

(akta kontroli str.252)

⁴ Dz. U, z 2014 r., poz. 1198 ze zm.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, Instytut prawidłowo utworzył Spółkę i właściwie ją wyposażył. Podjęcie decyzji o utworzeniu Spółki poprzedzone zostało analizą potwierdzającą zasadność jej powołania. Utworzenie Spółki nastąpiło za zgodą Rady Naukowej Instytutu wyrażoną w stosownej uchwale oraz za zgodą ministra nadzorującego. W umowie Spółki określono zakres i zasady jej działania, a także zakładane do osiągnięcia cele. Wniesiony wkład w wysokości 5.000,00 zł, był wystarczający do rozpoczęcia funkcjonowania Spółki. Instytut posiadał regulamin zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji i korzystania z infrastruktury w którym zawarto wymagane przepisami elementy, jednakże ustalono go z przekroczeniem ustawowo określonego terminu.

2. Nadzór Instytutu nad działalnością spółki celowej

Opis stanu
faktycznego

W Instytucie nie opracowano wewnętrznej procedury w sprawie sposobu i warunków wykonywania uprawnień i obowiązków właściciela w spółce.

(dowód: akta kontroli str. 182.)

W umowie spółki celowej Platinova od momentu jej zawarcia nie wprowadzono zmian. IWNIRZ wystąpił do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o wyrażenie zgody na podjęcie uchwały dotyczącej podwyższenia kapitału zakładowego o 150.000,00 zł, co było spowodowane koniecznością wniesienia do spółki udziału własnego w ramach realizacji projektu pt.: „EkoBioFood – PULS Plantinova PPNT”, w ramach projektu finansowanego z Programu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego Inkubator Innowacyjności+.

Instytut uzyskał zgodę i podjęto uchwałę dotyczącą podniesienia kapitału zakładowego. Zgodnie z paragrafem 6 ustęp 2 umowy spółki, „podwyższenie kapitału zakładowego Spółki do kwoty 1 000.000,00 zł w terminie do 31 grudnia 2040 roku nie stanowi zmiany Umowy Spółki”.

Instytut powołał radę nadzorczą, której celem był nadzór nad działalnością spółki. W jej skład, zgodnie z umową spółki wchodziła przedstawiciele Instytutu (Dyrektor, Główny Księgowy, Specjalista ds. Transferu Technologii). Rada zatwierdzała coroczne sprawozdania zarządu, a kierunki rozwojowe spółki były omawiane z Dyrektorem Instytutu.

Nie miało miejsca zwołanie zwyczajnego lub nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników na wniosek Rady Nadzorczej.

Zwołano dwa nadzwyczajne Zgromadzenia Wspólników, na wniosek Instytutu:

- a. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników z dnia 01.12.2016 – przedmiotem obrad było podjęcie uchwały w sprawie powołania Prof. dr Ryszarda Kozłowskiego na stanowisko Przewodniczącego Rady Nadzorczej spółki.
- b. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników z dnia 12.07.2017 – przedmiotem obrad było podjęcie uchwały w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego spółki.

Instytut nie korzystał z prawa kontroli przewidzianego w art. 212 ustawy z 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych⁵

(dowód: akta kontroli str. 187.)

⁵ Dz. U. z 2017 r., poz. 1577 ze zm.

Trzy zwyczajne Zgromadzenia Wspólników Spółki odbyły się w terminie⁶ sześciu miesięcy po upływie każdego roku obrotowego.

(dowód: akta kontroli str. 188-205.)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej obszarze nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, nadzór Instytutu nad Spółką był odpowiedni. Instytut przestrzegał określonych w umowie Spółki postanowień i dokonywał poprzez Radę Nadzorczą Spółki kontroli bieżącej sprawozdań z jej działalności oraz w pełni wywiązywał się ze swoich obowiązków wobec Spółki wynikających z Kodeksu spółek handlowych. Wszystkie sprawy wymagające uchwał zgromadzenia wspólników były realizowane prawidłowo i terminowo.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁷, odstępuje od formułowania wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Poznań, dnia 17 maja 2018 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler
Jan Kołtun
doradca prawny

Dyrektor
z up. Tomasz Nowiński
Wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis

⁶ Pierwsze Zwyczajne Zgromadzenie Wspólników odbyło się w dniu 23 czerwca 2015 r.; drugie – 21 czerwca 2016 r.; trzecie – 20 czerwca 2017 r.

⁷ Dz. U. z 2017 r. poz. 524.

